

Sygn. akt I USK 207/21

POSTANOWIENIE

Dnia 30 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania J.B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.

o zasiłek chorobowy, zobowiązanie do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego, świadczenie rehabilitacyjne, zobowiązanie do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 30 września 2021 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ł.

z dnia 14 października 2019 r., sygn. akt VIII Ua (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) przyznaje adwokatowi M.G. od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Ł. kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej w postępowaniu kasacyjnym,**
- 3) nie obciąża ubezpieczonego kosztami postępowania kasacyjnego organu rentowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ł. wyrokiem z dnia 14 października 2019 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. od wyroku Sądu Rejonowego w Ł. z dnia

14 marca 2019 r., uchylił ten wyrok w punkcie 1 w części dotyczącej ustalenia, że odwołujący się J.B. nie jest zobowiązany do zwrotu odsetek w kwocie 8.222,32 zł i w tym zakresie umorzył postępowanie; w pozostałym zakresie zmienił zaskarżony wyrok w punktach 1 oraz 2 i zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał odwołującemu się prawo do zasiłku chorobowego za okres od dnia 20 stycznia 2017 r. do dnia 22 czerwca 2017 r. i nie zobowiązał go do zwrotu świadczenia pobranego za ten okres; oddalił odwołanie w pozostałym zakresie; nie obciążył organu rentowego kosztami procesu, oddalił apelację organu rentowego w pozostałym zakresie, a także nie obciążył organu rentowego kosztami postępowania apelacyjnego.

Odwołujący się J.B. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 14 października 2019 r., zaskarżając ten wyrok w części, to jest w zakresie punktu II, podpunktu 2 i 3 oraz punktu IV i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 17 ust. 1 i 3 w związku z art. 68 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (dalej jako ustawa zasiłkowa) oraz w związku z § 5 ust. 1 pkt 1 i 2, § 7, § 8, § 9 oraz § 11 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy oraz formalnej kontroli zaświadczeń lekarskich (dalej jako rozporządzenie); a także art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej jako ustawa systemowa).

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na oczywistą zasadność tego środka zaskarżenia. Stwierdził, że w konsekwencji naruszenia art. 17 ust. 1 i 3 w związku z art. 68 ust. 1 i 2 ustawy zasiłkowej oraz w związku z § 5 ust. 1 pkt 1 i 2, § 7, § 8, § 9 oraz § 11 rozporządzenia, przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie przez Sąd drugiej instancji, wskutek nieprawidłowego przyjęcia, iż ustalenie, że skarżący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy wykonywał pracę zarobkową lub wykorzystywał zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia, mogło nastąpić w inny sposób niż tylko w trybie przewidzianym w art. 68 ust. 1 i 2 ustawy zasiłkowej oraz w rozporządzeniu, doszło do częściowego utrzymania w

mocy decyzji, nakładającej na ubezpieczonego zobowiązanie, która została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada także przypomnieć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego zgodnie przyjmuje się, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy

orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów.

Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wielokrotnie wyjaśniał, że naruszenie w postępowaniu przed organem rentowym przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego (a także przepisów innych aktów prawnych regulujących postępowanie przed organem rentowym) nie może być podstawą kasacyjną w procesie cywilnym. Wynika to stąd, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych postępowanie sądowe nie stanowi prostej kontynuacji postępowania administracyjnego i tylko w wyjątkowych wypadkach kontrola sądowa decyzji organu rentowego jest przeprowadzana przez pryzmat przepisów o postępowaniu administracyjnym. Przepis art. 1 k.p.c. zawiera definicję sprawy cywilnej, która jest sprawą wynikającą ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w innych sprawach, do których przepisy tego Kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych. W rozumieniu tego przepisu (formalnoprawnym jego znaczeniu) sprawami cywilnymi są więc także sprawy z zakresu ubezpieczeń

społecznych, a więc sprawy, w których wniesiono odwołanie od decyzji organów rentowych (art. 477⁹ k.p.c.). Dlatego od momentu wniesienia odwołania do sądu rozpoznawana sprawa staje się sprawą cywilną, podlegającą rozstrzygnięciu wedle reguł właściwych dla tej kategorii, czyli na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Odwołanie pełni rolę pozwu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1998 r., II UKN 105/98, OSNAPiUS 1999 nr 16, poz. 529 oraz postanowienie z dnia 29 maja 2006 r., I UK 314/05, OSNP 2007 nr 11-12, poz. 173). Jego zasadność ocenia się zaś na podstawie właściwych przepisów prawa materialnego. Postępowanie sądowe, w tym w sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych, skupia się zatem na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania. Z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że sąd ubezpieczeń społecznych - jako sąd powszechny - może i powinien dostrzegać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1980 r., III CZP 43/80, OSNCP 1981 nr 8, poz. 142; z dnia 27 listopada 1984 r., III CZP 70/84, OSNCP 1985 nr 8, poz. 108 oraz z dnia 21 września 1984 r., III CZP 53/84, OSNCP 1985 nr 5-6, poz. 65). Stwierdzenie takiej wady następuje jednak tylko dla celów postępowania cywilnego i ze skutkami tylko dla tego postępowania.

Naruszenie przepisów postępowania, na którym może zostać oparta skarga kasacyjna, może z kolei dotyczyć wyłącznie cywilnego postępowania sądowego i to postępowania przed sądem drugiej instancji (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Dlatego zarzuty dotyczące naruszenia przepisów postępowania administracyjnego przez organ rentowy nie mogą być przez Sąd Najwyższy rozpatrywane jako podstawa skargi kasacyjnej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 maja 2004 r., III UK 16/04, LEX nr 970148 i z dnia 2 grudnia 2009 r., I UK 189/09, OSNP 2011 nr 13-14, poz. 187 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 stycznia 2000 r., II UKN 322/99, OSNAPiUS 2001 nr 18, poz. 571; z dnia 28 stycznia 2005 r., III UK 218/04,

LEX nr 2552006 i z dnia 8 stycznia 2014 r., II UK 242/13, LEX nr 1415119 oraz powołane tam orzecznictwo).

Uwzględniając powyższe rozważania, Sąd Najwyższy zauważa, że lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wskazuje na respektowanie przez Sąd drugiej instancji takich właśnie reguł postępowania. Poczynione przez ten Sąd drobiazgowo wręcz ustalenia faktyczne miały zaś służyć ocenie, czy organ rentowy prawidłowo zastosował przepisy prawa materialnego stanowiące podstawę rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, to jest zwłaszcza art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej oraz art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej. Z ustaleń tych wynikało natomiast, że skarżący przez znaczną część spornego okresu aktywnie realizował pracę zarobkową (pozarolniczą działalność gospodarczą), mimo że pomagał mu syn, któremu udzielił także pełnomocnictwa do prowadzenia dokumentacji, a podejmowane przez niego w tym czasie czynności (rozliczanie usług przez wystawianie faktur w łącznej ilości 135 sztuk) nie miały charakteru incydentalnego, sporadycznego i wymuszonego szczególnymi okolicznościami. Taki charakter Sąd Okręgowy przypisał jedynie czynnościom skarżącego realizowanym w okresie od dnia 20 stycznia 2017 r. do dnia 22 czerwca 2017 r., który wystawił wówczas tylko 2 faktury.

Trzeba zaś podkreślić, że wykonywanie pracy zarobkowej w okresie niezdolności do pracy powoduje z mocy art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej utratę prawa do zasiłku chorobowego. Pracą zarobkową, o której mowa w tym przepisie, jest każda aktywność ludzka, niezależnie od stosunku prawnego, w ramach której jest realizowana, której skutkiem jest uzyskanie dochodu. Spełnienie tej przesłanki było wielokrotnie przedmiotem oceny ze strony Sądu Najwyższego. W orzecznictwie dominuje podejście przypisujące zarobkowy charakter każdej działalności przynoszącej jakikolwiek dochód. Nie dotyczy to jedynie sporadycznych, incydentalnych i wymuszonych okolicznościami przejawów aktywności zawodowej (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 kwietnia 2005 r., I UK 370/04, OSNP 2005 nr 21, poz. 342; z dnia 12 maja 2005 r., I UK 275/04, OSNP 2006 nr 3-4, poz. 59; z dnia 5 października 2005 r., I UK 44/05, OSNP 2006 nr 17-18, poz. 279; z dnia 15 czerwca 2007 r., II UK 223/06, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 231; z dnia 4 kwietnia 2012 r., II UK 186/11, LEX nr 1216851).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżący nie wykazał potrzeby poddania jego skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia. W odniesieniu do kosztów nieopłaconej pomocy prawnej Sąd Najwyższy orzekł z kolei na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. oraz § 4 ust. 2 i 3, § 15 ust. 2 i § 16 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, a na podstawie art. 102 k.p.c. nie obciążył skarżącego kosztami postępowania kasacyjnego organu rentowego, uznając, że w sprawie zachodzi szczególny przypadek, o którym mowa w tym przepisie.

as